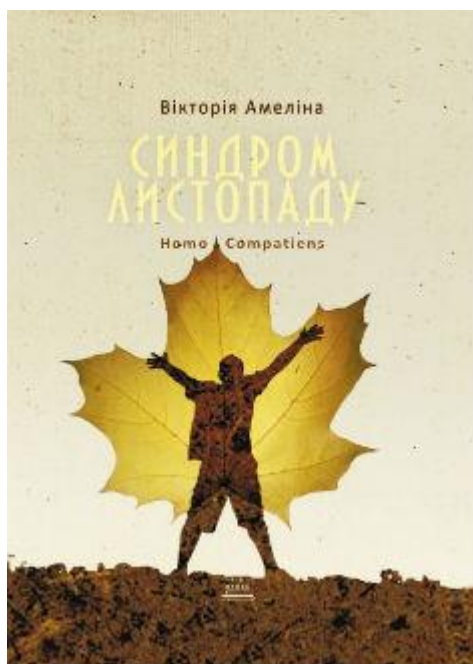

Людський синдром

[Вікторія Амеліна](#). Синдром листопаду, або Homo Compatiens. — Брустурів: Дискурсус, 2014.

Назва книги по-своєму близька мені, адже моя перша збірка оповідань мала назву «Синдром підсніжника». А ще був «Синдром стерильності» [Наталки Сняданко](#). Одним словом, синдромів в українській літературі є достатньо. Добре, що кожен із них різний.

Підзаголовок роману Амеліної у перекладі з латини перекладається «Людина, що співчуває». Хоча цю книгу важко назвати твором про співчуття-співпереживання. До речі, побутує думка, що він про Майдан. Змушена розчарувати потенційних читачів-очікувальників майданних історій: він не про Майдан також, хоча події Майдану там присутні. Але про них трішки згодом.

Головний герой роману Кость Нечай страждає на специфічне захворювання – занадто болісне відчуття інших людей. Він не сприймає це як дар, навпаки, як прокляття, адже просто не розуміє, що робити із цим загостреним співпереживанням. Проте він не просто співпереживає, він бере на себе страждання інших, іншим стає легше, йому - важко і боляче.

Але річ не у тім, чи не тільки у тім. Не це його мучить найбільше. Найбільше, що гнітить Костя, - його інакшість. Тобто якби всі страждали на синдром співпереживання, з цим можна було би якось жити, але ж він серед свого оточення один такий. Кость зрозумів це ще одинадцятирічним, фактичного від тоді, як опинився у сиротинці: «Якщо згряя здогадається, що закони джунглів викликають у мене деяке, скажімо, стримане здивування і що лупцювання слабших не приносить мені такого ж задоволення, як їм, і що дружбу я хотів би будувати не на взаємному прикритті перед вихователями, а на спільних інтересах, типу моїх літаків із минулого життя... Якщо вони здогадаються – я зможу раз і назавжди позбутись необхідності когось лупцювати – лупцювати будуть саме мене, з радістю, раз я такий гуманний і сентиментальний. Ні-ні, треба було тікати, бо хоч моя бабуня і була народна артистка, я не впевнений, що граю брутальність настільки вправно».

Коли головний герой виріс, ситуація не змінилася. Він і далі сам-один, не зважаючи на дружні стосунки з трудовим колективом, одруження, наявність коханки. Він все одно сам на сам зі своїм даром-прокляттям. Йому ввижаються революції Єгипту та Тунісу, страждання друзів та ворогів. Хоча, якщо бути відвертим, у нього не має ні тих, ні тих.

Найцікавіше те, що Кость маючи таку унікальну здатність, насправду мало кому співчуває по-справжньому. Тобто співчувати і співпереживати – не те саме? З твору виходить, що це різні речі. Кость співпереживає, але не співчуває, співпереживає, але нікого з цих людей не любить, співпереживає, але не рятує. Переповнений символічний

літак, в який сідають усі ті, кого він викреслює із життя – яскраве свідчення тому. І що цікаво – у цьому літаку і найрідніші. А сам герой поступово перетворюється на циніка: «Моя ненормальність, моя вада, як виявилось, мала комерційне застосування. Ще й яке! У світі тисяч стресів добре продається снодійне, у місті, де заклопотаних мешканців мучать мігрені, – знеболювальне. А я був ліками від безвиході – у місці і часі, де безвихідь перемагала. І навіть вічний прокльон людства, той факт, що помирати доводиться на самоті, самому-самісінькому, я – ставив під сумнів. Цавет танем, твій біль беру на себе... Недорого».

Особисто мені у цьому романі хотілося більше психологізму (розповіді від першої особи для цього малувато), надриву, болю, адже книга про болісне співпереживання. І не такої зіжмаканої кінцівки, бо склалося таке відчуття, що авторка втомилася чи то писати, чи то співпереживати своїм героям.

Але попри це маємо вдалий романний дебют – життєпис одного із самотніх мешканців планети, що намагається втекти від цієї самотності шляхом ставання таким, як усі. Адже біль від співпереживання – «Це як рахувати кленове листя під час листопаду – божевілля, хвороба, мутація генів... Так задумано, щоб листя зжовкло і вмерло, це потрібно прийняти й одразу забути. Ні, не забути – навіть не думати про це!» Як на мене, ідеальне пояснення!

Він зміг. Він стає нормальним. Ось як він про себе каже: «Я був хорошою людиною, я платив податки, я дивився футбол, особливо Євро-2012. Ми з Вамбою набрали багато пива, нашого, українського, затарились різними смаколиками, Алла спекла піцу. Наші виграли у першому матчі! Боже, як я радів. У новинах було ще щось, крім Євро. Та я справді змінився – я не слухав, і не слухати було легко. Це взагалі природно – не слухати новини. Немає такої потреби у людини, навіть Маслоу ніде не прописав її у своїй знаменитій піраміді».

І коли Костеві вдається позбутися своєї хвороби, він стає знову самотній. Починається Майдан. А він... він вже не співпереживає, він пережив революції в Тунісі та Єгипті. Він уже знає, як це. Він ні по один бік барикад, ні по інший, бо так легше і простіше, так нормально. Майдан – його і не його: «Все не так, як я уявляв. Я йшов і не міг упізнати своє місто. Дуже давно, здається, у минулому житті, це був мій майдан, з маленької літери «м», місце, де ми гуляли з мамою, і я їв морозиво на паличці, і все навколо здавалося таким великим-великим, як країна, у якій я жив. (...) Я взагалі забув про нього, майдан, не бував тут місяцями, а може, і цілий рік...»

Розуміння того, що він стає ненормальним у своїй нормальності приходить поступово: там, на Майдані, його колишня подруга Ліза, перед якою він почуває глибоку провину, бо колись йому стало байдуже до неї, там його друг Вамбо, якого він лишив самого: «І поїду допомагати, як усі нормальні люди... Нарізати бутерброди чи заварювати чай – як баби, чи, може, колупати бруківку навіть. Жбурляти я, певно, не здатен. Так, саме так, як всі нормальні – нормальні ж тепер допомагають тим ненормальним, які вирішили, що можна отак взяти й зробити Майдан».

Кость знову починає співпереживати, але природа цього співпереживання вже інша – він співпереживає, тому що думає про близьких йому людей і співчуває їм: «Той біль вирубає мене. Чий біль? Здається, мій, розділений з цілим світом, з тисячею біноклів-очей. Чи чужий? Немає різниці. Я стояв, і Майдан огортав мене. Майдан Незалежності і Мідан Тахрір. Очі блакитні і очі чорні, єгипетські. І сила, море сили, що виходить із болю. І круговерть безстрашшя, готова поволокти і тебе теж, неживим мішком по розхристаній бруківці. І вже не пам'ятають, з чого все почалося і чому тут опинились. А почалося з віри, що біль можна спинити, і замість болю отримали нарешті – силу».

Кость тепер чітко бачить своє призначення. Це я к самоспалення араба, яке він відчув на своїй шкірі. Йому треба взяти на себе увесь можливий біль, адже тоді тим, у кого він його перебирає, тим, хто стоїть на майдані, кого б'ють, убивають, спалюють, має неодмінно стати легше: «Я не бачив того, що відбувалось. Я не допомагав виносити поранених. Я був найкращою мішенню. Застиг посеред Інститутської. Із непокритою головою і беззахисно розкритими долонями, у колись білій розстібнутій куртці, що тріпотіла на вітрі, ніби благання про перемир'я. Застиг. Як ідіот. Як мішень у тирі. (...) Вони падали – люди, що вірять. А я стояв посеред вулиці як благання про перемир'я у білій куртці. Майдани

огортали мене. Близькі і далекі. Великі і малі. Християнські, мусульманські, індуїстські і хіпстерські. Людські».

Майдан тут виступає стартовою точкою не змін суспільно-політичних, а людських, це точка відліку нового героя, це відповідь на питання про інакшість і самотність, своєрідна точка неповернення. Його вплетено у сюжетну канву природно, а отже, правильно. Без героїчно-патетичних криків, а з вірою, що він може змінити людину на краще, ну із переконанням, що синдром листопаду таки потрібен, попри розуміння його, але це тільки на перший погляд, абсурдності.

Ця книга про біль, що може об'єднати усіх і зробити сильними, про біль, який відчувають усі, незалежно від статусу, статків, фізичного чи психічного здоров'я, тобто біль – це спільна риса усього людства. І є два виходи – або співпереживати і рятувати один одного, або стати під кулі, щоб спробувати забрати його назавжди. Герой дебютної книги [Вікторії Амеліної](#) вибирає другий варіант. Цікаво, що оберуть герої її інших, наступних, творів?